

Xavier Serrahima, revista digital NÚVOL, 17 de juliol de 2012

ELS FRUITS DE LA TERRA (CADA TERRA FA SA GUERRA)

A l'assaig *L'art rus*, escrit l'any 1900, **Rainer Maria Rilke** afirmava: “*Allò que revela el més alt significat d'una obra d'art és que l'espectador recreï en el seu interior allò que l'artista creà primer*”. En l'àmbit literari aquesta realitat, que havia estat present des de les seves primeres manifestacions, esdevé molt més palesa a partir d'inicis del segle passat: la intervenció del lector o lectora — entesa com a participació activa i no pas instintiva o automatitzada— es converteix en imprescindible.

Evidència —o més aviat, necessitat— que **Damià Bardera** té del tot present en el seu darrer llibre: *Fauna Animal*, [El Cep i la Nansa edicions](#), Vilanova i la Geltrú, 2011. Un recull de narracions que, pel seu caràcter despulat, reduïdes a la seva mínima condició essencial, d'entrada no tan sols sorprenden qui els llegeix, sinó que fins i tot arriben a desorientar-lo —amb major motiu, és clar, quan està avesat a la lectura poc exigent, a aquella que li ho dóna tot fet, i no pas a la lectura entesa com a diàleg entre l'autor i el lector; com a comunicació que exigeix la col·laboració activa del receptor o receptors.

Els contes que ens ofereix l'autor gironí sobten, gairebé incomoden, deixen una estranya, indefinible sensació; una mescla indescriptible entre estupor i incomprensió. En alguns casos, per la seva extremada cruesa —en general, tan deliberada com prescindible, sense justificació literària aparent— provoquen indignació o, fins i tot, rebuig.

Si hi afegim que són tan breus —brevíssims, quasi esquemàtics en la seva primera (i, segons el nostre parer, més reeixida) part— i que la primera impressió és que, més que no pas relats acabats, siguin esbossos, croquis en una llibreta que esperen ésser desenvolupats, la incomoditat inicial s'acreix. Sembla com si hi manqués quelcom; quelcom que caldria que se'ns hagués dit però que se'ns ha escamotejat.

Tant és així que, en alguna ocasió, no vacil·larem a girar la pàgina, a fi d'assegurar-nos que la narració —aquella imatge sintètica amb una gran força expressiva i lírica dibuixada amb quatre pinzellades discontinües, talment com si haguessin estat sembrades a l'atzar (“*Com cada dia a la mateixa hora, ungles negres, cabells greixosos i espatlles com muntanyes, ha posat les tovalles — blanques i vermelles, brutes i mig estripades— a taula, s’ha assegut a la cadira, ha sucat una mica de pa amb tomàquet i ha alçat el porró. «Salut!»*”, pàg. 39), no hagi quedat interrompuda i continuï a la següent.

En constatar que no és així, que ja havia arribat al seu final, segurament ens demanarem, esfereïts: «Ja està?», i potser tornarem a llegir-lo, imaginant que ho havíem fet massa de pressa i que, per descurança, se'ns ha passat per alguna paraula o algun element essencial. Però no, en fer-ho ens adonarem que segueix havent-hi, tot just, el mateix que hi havíem trobat en la primera lectura.

Perplexos, incapaços d'avenir-nos, ens aturarem llavors un instant. Un instant de no res, tan fugaç com imperceptible, que capgirarà per complet la nostra visió. Comprendrem, en un impensat esclat de clarividència, que **Bardera** sabia molt

bé el que es feia, en donar-nos *tot just* el que ens ha donat. O, per expressar-ho amb major precisió: en oferir-nos no pas *tot just* sinó *justament* el que ens calia.

El que ens calia en la seva *justa i exacta* mesura, aquella que permet que la lectura esdevingui participativa. O, per dir-ho en altres termes, que la lectura, més que una simple activitat recreativa, esdevingui —com a part fonamental del fet literari— re-creativa.

Amb un estil sintètic, directe i desinhibit, i un ritme veloç i incessant, de textura i aroma més impressionista que no pas expressionista —malgrat el que anunciï la contraportada— ens brinda trossos (o, més aviat, traços) de realitat caçats al vol, retalls de vida fixats sobre el paper. Traços que perfilen més que no pas defineixen, que desvetllen més que no pas revelen, que configuren més que no pas determinen. Imatges difuses que requereixen inexcusablement l'excipient (mental i intel·lectual) de cada lector per a convertir-se en un àlbum de fotografies impreses.

Revelat o recreació que més esdevindria complicada, quan no impossible, si l'autor no comptés amb el precís do literari de la creació d'ambients. O, per dir-ho en altres termes, el de la captació i la plasmació de l'ànima del lloc. Sens dubte, el seu més gran encert ha estat l'establiment de l'escenari o de l'univers on es desenvolupen aquests contes. Un escenari no identificat —enlloc se'ns diu el seu nom— però sí del tot identificable: una petita vila situada en el món rural, closa i aïllada de tot, tenyida clarament pels ressons dels *Drames rurals* de **Caterina Albert**.

Un d'aquells pobles —d'interior però propers a la mar— on el temps sembla haver-se aturat. Més encara, on el temps no sembla existir. Definit, i determinat, per un temps sense temps on fa la impressió que tot hagi de començar eternament de bell nou. On la naturalitat i la simplicitat, el contacte més directe i íntim amb la natura, ho dominen tot, deixant-hi —com en les obres de **Shichiro Fukazawa** (el record del seu magnífic *Narayama*, que té també com a escenari un poble innominat i atemporal, se'ns fa, inevitablement, present)— una petja indeleble.

Un món natural, atàvic, que no té res de virgilià ni, encara menys, de bucòlic, ans al contrari, on el primitivisme, la preservació i primacia dels instints més primigenis i incondicionats, la bestialitat, es converteixen no només en la raó, el centre, el bressol i el fogar de tot. Un món pre-civilitzat —i, per tant, pre-ètic— en el qual necessitat i veritat conflueixen i es confonen. Ho posen de manifest narracions tan impactants com *Arròs negre*, *L'ordre dels factors* o *Vocació*, on conceptes com el proïsme són tan desconeguts com impensables.

Si hom té, doncs, la paciència de deixar-se amarar per les peculiaritats —tan desavesades i sorprenents com entranyables— d'estil i univers literari gens habitual que ens presenta l'escriptor, l'ajustat encaix de tot plegat fan que la lectura de *Fauna Animal* sigui més que recomanable. Principalment, com ja hem esmentat, la de la seva primera part, composada per relats brevíssims, succints (en *L'oracle*, un del més memorables, quasi telegràfic), què, segons el nostre parer, s'adiu magníficament tant amb la prosa com amb la manera de redactar de **Bardera**.

Entenem que la segona part, integrada per narracions més llargues, que pretenen oferir una certa continuïtat a la primera, complementant-la i completant-la, no

assoleix el mateix nivell d'intensitat ni —ai las!, no ens pot saber més greu dir-ho!...— d'interès que aquella. Fins i tot, en algun moment, fa la impressió de tractar-se *d'un altre* llibre; d'una mena d'extensió, feta a posteriori, una vegada conclosa —i closa— la primera, que no forma part, pròpiament, de l'obra on ha estat inclosa. Talment com si se'ns hagués lliurat, en un sol volum, no pas dues parts d'un únic llibre, sinó de dos diferents.

(Impressió que —deixeu-nos-ho dir entre parèntesi— que és encara més acusada en el relat *Carreteres secundàries*, tan atractiu com desubicat —temàticament i, amb major raó, ambiental— dins de l'homogeneïtat de les dues tan diverses parts de l'obra).

Consideracions de detall que, en cap circumstància, poden posar en qüestió la vàlua del llibre ni d'un autor que, n'estem ben convençuts, convé seguir amb atenció. Sobretot si aconsegueix alliberar-se d'aquesta permanent voluntat, un xic teatral, de presentar-se com un *enfant terrible* —d'aparent iconoclasta disfressat de postmodern, d'*épater les bourgeois*, de resultar (forçadament i innecessària) incòmode i inconvenient, polèmic, fins i tot— que sovint el duu a exagerar la nota, a mostrar-se injustificadament groller, i a anar més enllà no tan sols del que possiblement convindria sinó del que ell mateix voldria.

Actitud que, en la nostra sincera i modesta opinió, creiem que —tot i que efectiva en un primer moment—, amb el temps, més que no pas afavorir el seu talent, pot perjudicar-lo. La qual cosa, diguem-ho ben clar i alt, seria una veritable llàstima.